

ביאור הלכה סימן שיט, ד"ה הבורר פסולת

...ויש להסתפק אם שם בורר מונח דוקא כשבורר מקודם ומכין לאכול לאלתר אבל אם בעת האכילה גופא שאוחז בידו ורוצה לאכול מוציא הפסולת ומשליכו לא שייך בורר אף שעושה דבר זה קודם האכילה דזהו דרך מאכל או דילמא לא שנא אלא צריך להשליכו אחר שיאכל דוקא או שישליך מן האוכל עמו ומצאתי בספר ברכי יוסף שכתב שנחלקו בדבר מהר"י אבולעפיא ומהר"ט צהלון שמהר"א מיקל ומהר"ט"ץ אוסר ומטעם זה אוסר להשליך הזבוב מן הכוס אא"כ ישפוך ג"כ קצת משקה עמה והתיר רק מטעם אחר... [ור"ל דלא שייך שם ברירה במה שמעכב ע"י פיו] ומדלא קאמר סתם דבשעת שתייה גופא אין שייך בורר אלא ודאי דס"ל כמהר"ט"ץ דלא שנא:

משנה ברורה סימן שיט ס"ק סא

וע"כ כשנפול זבוב או ד"א במאכל ומשקה לא יסיר הזבוב בין ביד בין בכלי דהוי בורר פסולת מאוכל אלא יקח קצת גם מהמאכל או המשקה עמו ויזרוק;

שמירת שבת כהלכתה, פרק ג'

יא – האוכל בשר שיש בו עצמות או דגים שיש בהם אדרות, אם יכניס לתוך פיו את האוכל על הפסולת שבו, דהיינו הבשר על העצם שבו, או הדג על אדרותיו, ודאי שמותר להוציא את העצם או את האדרות מתוך הפה ואין בזה חשש איסור ברירה. אם דרך זו אינה נוחה לו, אל יסיר תחילה את העצמות או האדרות כדי להכין את המאכל שלפניו. וכיצד יעשה? יחזיק בעצם ויאכל את הבשר ממנה, או יסיר במזלג את הבשר מן העצם שבצלחתו, אפילו כשהוא מחזיק בעצם שבצלחת בידו או בסכין שבידו. ומותר גם להחזיק ביד אחת בעצם ולמשוך את הבשר ביד האחרת, אף על פי שהעצם שבידו תישאר ללא בשר, ומותר גם להוציא כל אדרה בפני עצמה, אך יש למצצה בפה קודם שיזרקנה.

יב – אינו יכול לנהוג באחת מן הדרכים האלה, כגון האוכל דג ובו אדרות קטנות, יש מתירים להסיר את האדרות יחד עם מעט מבשר הדג הדבוק בהן [ביה"ל], ויש מחמירין בזה [חזו"א].

יג – ברם, גם אלה הנהוגים להקל ולהוציא את האדרות מן הדג יש להם על מי לסמוך, והוא שיעשו כן ממש בשעת האכילה ולא לפני כן. טו – עם כל אלה, בואו ונחזיק טובה לישראל עם קדושים שהנהיגו לאכול בשבת דגים ממולאים, לצאת מידי כל הספקות והחששות.

טז – האוכל אבטיח, מכניס לתוך הפה את החתיכה על גרעיניה ומוציא את הגרעינים מן הפה, ואין בזה חשש איסור ברירה. אינו רוצה לעשות כן, ינער את פרוסת האבטיח על מנת להסיר את הגרעינים בדרך זו, והוא שיעשה כן סמוך לאכילה. ובאשר לגרעינים שנשארו דבוקים בפרי, הנהיג להקל ולהוציאם מבשר האבטיח, יש לו על מי לסמוך, והוא שיעשה כן סמוך לאכילתו...

כב – האוכל ענבים מן האשכול, יתלוש את הטובים שאותם הוא רוצה לאכול עכשיו, ואילו את אלה שאין בדעתו לאכול ישאיר ולא יתלוש. לעומת זאת, האוכל תפוח שפגום בחלקו, מותר לחתוך את החלק הפגום כדי לאכול את הנשאר, אך לא יעשה זאת אלא סמוך לאכילתו.

כט – מותר לקלוף את הקליפה של פירות, ירקות, ביצים וכדו' באופן המבואר להלן, וזאת משום שאי אפשר להגיע לאוכל זה באופן אחר, ודרך אכילתם בכך.

ל – קליפה הראויה לאכילה, ורוב בני אדם אוכלים אותה, כגון הקליפה של עגבניה, או של תפוח עץ (במקום שרוב בני אדם אוכלים אותה), אפרסק ואגס, מהמינים שרוב בני אדם אוכלים עם קליפתם, העור של דג, וכן העור של עוף, כל אלה מותר להסירם בשבת. ומותר להסיר את הקליפה אפילו בכלי המיוחד לכך (מקלף), ואפילו לקלוף ולהניח את המקלף עד לאחר זמן, כלומר לסעודה אחרת באותו היום, מותר. יש המחמירים לומר, שגם אם הקליפה ראויה לאכילה ורוב בני אדם אוכלים אותה, גם כן יש להסירה רק סמוך לסעודה ולא ישתמש לצורך הקילוף בכלי המיוחד לכך...

לא – קליפה שאינה נאכלת לרוב בני אדם, מותר להסירה רק ביד או בכלי שאינו מיוחד לכך, ובתנאי שיעשה זאת רק סמוך לסעודתו... לפיכך מותר לקלוף סמוך לסעודה ביצים, בצלים, תפוחי אדמה, בננות וכן נקניק אפילו בסכין, אך לא בכלי המיוחד לכך, ומותר להסיר הקליפה שבאגוזי אדמה... ומותר להסיר את תווית המאפיה המודבקת על ככר הלחם או על החלה, ויזהר להסיר עמה מעט מן המאפה, כדי שלא לפגוע באותיות המודפסות שבה...

לג – כשפוח מלון מותר לזרוק את הגרעינים שבו, מכיון שבלעדי זה אי אפשר להגיע אל בשרו, והוא שיעשה זאת סמוך לסעודתו...

לו – מותר להסיר את העלים החיצוניים (שאינם טובים לאכילה) מן החסה, כדי לאכול את העלים הפנימיים, וגם זאת רק סמוך לסעודתו. אבל על חסה שכבר הופרדו ויש ביניהם עלים מעופשים שאינם טובים כל כך לאכילה - אסור לברור את הללו, אלא, סמוך לסעודה, יקח את העלים הטובים. ומותר לבדוק את עלי החסה, אם אין עליהם חרקים למיניהם. וכשימצא תולעת גדולה מותר להסירה, כי הרי התולעת עומדת בפני עצמה, ואין איפוא בהסרתה משום איסור ברירה, טוב יעשה, אם יקח אותה יחד עם קצת מן העלה ולא יטלטל אותה בפני עצמה. חרקים קטנים הדבוקים בעלי החסה אסור להוציאם לבדם, כי הרי יש בהסרתם משום איסור ברירה, אלא חייב הוא להוציאם יחד עם קצת מן העלה...

לח – מותר לפצח אגוזים ואפילו בכלי המיוחד לכך... גם הקליפה שנשארת דבוקה באגוז אחרי הפיצוח מותר להסירה בשבת, והוא שיעשה כן עובר לאכילתו, וכן מותר, סמוך לסעודה, לקלוף את הקליפה הדקה של אגוזי אדמה. פיצח את האגוז לחלקים רבים וחלקי הקליפה מעורבים בהם, אל יברור את הקליפות, אלא יברור דוקא את האגוז ויניח את הקליפות, וגם זאת לא יעשה אלא עובר לאכילה. והקליפות הן מוקצה, מכיון שאינן ראויות לאכילת בהמה.

לט – הבא לאכול סוכריות עטופות בנייר והנייר מודבק בהן, אל יוציאן מהנייר אלא סמוך לאכילתן, מחשש איסור ברירה.

מ – היו אצלו אורחים והוא קולף פירות בשבילם, ומשום כבודם הוא חפץ לקלוף יותר מכדי אכילתם, מותר להוסיף ולקלוף כפי הצורך.

מא – שני מיני פירות שמונחים זה על גבי זה, כגון ענבים המונחים על גבי שזיפים, והוא רוצה לאכול את השזיפים מותר להסיר את הענבים על מנת להגיע לשזיפים. אבל פירות רקובים המונחים על גבי פירות טובים אסור להסיר את הרקובים כדי לאכול את הטובים, מכיון שעם הסרתם הוא מתקן את הפירות הטובים, ויכול הוא להוציא את כל הפירות מן הכלי במעורב ולאסוף את הפירות הטובים שרוצה לאוכלם עכשיו...

נו – מותר להשתמש בברז מים שעל פיו מותקנת מסננת...

נז – מותר למזוג תמצית-תה צלולה מקומקום שיש בתחתיתו עלי תה, גם אם בזרבונית הקומקום מותקנת מסננת, ואם עלי התה מעורבים בתוך התמצית, או אחרי שמזג את התמצית הצלולה יש אוסרים למזוג את תמצית-התה דרך המסננת, ויש מתירים הואיל ורצונו להשתמש לאלתר בתמצית התה.

נח – מותר להכין כוס תה בעזרת שקית המכילה עלי תה... והוא שיעשה כן בכלי שלישי בלבד... ונכון להוציא את השקית או את כפית-התה בעזרת כף או כפית אחרת, ולא יוציאה ביד, מפני שאם ישהה את השקית, אחרי שהוציאה, על גבי המים שבכוס הרי תטפנה טיפות מן התמצית שנוצרה חזרה לתוך הכוס, ויש בזה חשש איסור של ברירה.

ס – ממליחה שיש בה גושי מלח, מותר להשתמש בה ולהוציא מלח דרך המכסה המנוקב, אף על פי שגושי המלח נשארים בתוך הממליחה...

עח – סכומי"ם מעורבים, אסור למייןם כדי לסדר כל סוג לתא המיוחד לו, וגם אסור להוציא כל הכלים מסוג אחד ביחד ולנגבם ולשוב ולהניחם בתא שלהם (רט), אבל להניח את הסכומי"ם לתאים שלהם מיד לאחר הניגוב, כשהוא לוקח כל כלי מן הבא לידו והוא מנגבו בפני עצמו – מותר (רי).

עט – ומותר לקחת הסכומי"ם המעורבים ולהניחם על גבי השולחן לפי הסדר הרצוי, כל אחד בפני עצמו, והוא שיעשה כן סמוך לסעודתו. נמצא כל סוג בתא המיוחד לו, מותר לקחת כל סוג בזה אחר זה ולהניח על השולחן לפי הסדר הרצוי, גם אם עושה כן לא סמוך לסעודתו, ובלבד שלא יקח הכלים מתאיהם ויערבבם בידו וישוב ויניחם על השולחן לפי סדר מסויים.

פא – ספרים המונחים במעורב, אסור למייןם על מנת לסדרם במקומם בארון הספרים. אבל אם רצונו להסיר את הספרים מעל השולחן ונוח לו לקחת כל ספר בנפרד והוא לוקח מן הבא לידו כל ספר וספר המונח על גבי השולחן בפני עצמו ומחזירו למקומו בארון- מותר.

שש"כ, פרק ג', הערות

רט – מכיון שבשעה שמוציאם מן התערובת כוונתו לברור ולא ע"מ להשתמש בהם מיד, ואסור אא"כ הניגוב קל לו יותר, אם ינגב כל סוג בנפרד, שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א.

רי – כי הרי אינו בורר וממייין, אלא כל הבא לידו הוא מנגב ומניחו במקומו, שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א.